

30 Μαρτίου, 1993

[ΠΙΚΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Δ/στές]

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Δ. Γ. ΦΟΥΤΑΣ,

Εφεσείοντες,

v.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΑΣΟΣ, ΕΜΠΟΡΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ
ΛΤΔ.,

Εφεσιβλήτων.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 7957)

Δίκαιο Συμβάσεων — Σύμβαση πώλησης σταφυλιών — Όρος τιμής πώλησης, “Κατά οκά τιμές Συνεργατικής συν £10 τον τόνο σε όλα τα είδη. Ισχύουν οι όροι της Συνεργατικής” — Ορθή ερμηνεία του όρου — Κατά πόσο είναι αποδεκτή εξωτερική εξωγενής μαρτυρία για την ερμηνεία του όρου.

5

Μαρτυρία — Ερμηνεία εγγράφων — Πότε είναι αποδεκτή εξωγενής (extrinsic) μαρτυρία για την ερμηνεία όρου σε σύμβαση.

Με έγγραφη συμφωνία ημερομηνίας 20.5.85, οι εφεσείοντες συμφώνησαν να πωλήσουν στην εφεσιβλήτη 113 τόνους σταφύλια διαφόρων ειδών. Η τιμή ορίστηκε ως εξής: “κατά οκά τιμές Συνεργατικής συν £10 τον τόνο σε όλα τα είδη. Ισχύουν οι όροι της Συνεργατικής”. Η συμφωνία προνοούσε ότι η πληρωμή έπρεπε να γίνει 15 ημέρες μετά την τελευταία παράδοση, που προβλεπόταν να γίνει το αργότερο στις 24.7.85. Το θέμα που εγέρθηκε μεταξύ των διαδίκων ήταν κατά πόσο με τον πιο πάνω όρο για τον καθορισμό της τιμής πώλησης θα έπρεπε να λογισθεί σαν τέτοια τιμή η τιμή κατά την οποία η Συνεργατική Εταιρεία πώλησης σταφυλιών ΣΕΔΙΓΕΠ είχε πληρώσει στους παραγωγούς κατά το έτος 1985, όπως ισχυριζόταν η εφεσιβλήτη, ή κατά το έτος 1984, όπως ισχυριζόνταν οι εφεσείοντες.

10

15

Ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου προσάχθηκε μαρτυρία σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της ΣΕΔΙΓΕΠ. Οι παραγωγοί μέλη της εταιρείας παρέδιδαν κάθε χρόνο τα σταφύλια τους σε αυτή, η οποία τα συσκευάζε και τα πουλούσε στις καλύτερες δυνατές τιμές. Μετά την πώληση γινόταν η σχετική εκκαθάριση των λογαριασμών, δηλαδή από το συνολικό ποσό που εισέπραττε η εταιρεία αφαιρού-

25

5 νταν τα έξοδα και μια μικρή προμήθεια και το υπόλοιπο μοιραζόταν στους παραγωγούς ανάλογα με την ποσότητα και ποιότητα των σταφυλιών που είχαν παραδώσει. Αυτό γινόταν συνήθως στο δεύτερο δεκαπενθήμερο του Οκτώβρη του κάθε χρόνου και σήμαινε ότι η τελική τιμή που θα πληρωνόταν στους παραγωγούς δεν γινόταν γνωστή πριν από την περίοδο εκείνη. Οι εφeseίοντες βάσισαν την θέση τους ότι έπρεπε να ληφθούν οι τιμές του 1984 και όχι αυτές του 1985, πάνω στο γεγονός ότι η συμφωνία προέβλεπε για πληρωμή το αργότερο σε 14 ημέρες από την τελευταία παράδοση, δηλαδή το αργότερο στις 10 8.8.85, πράγμα που δεν μπορούσε να γίνει εφόσον η τελική τιμή θα γινόταν γνωστή κατά τον Οκτώβριο περίπου. Η εφeseίβλητη απάντηση ότι αν η πρόθεση των μερών ήταν να υιοθετήσουν τις τιμές του 1984 σαν τιμές πώλησης θα μπορούσαν να τις καθορίσουν στη συμφωνία, εφόσον οι τιμές αυτές ήταν γνωστές κατά τον χρόνο συναψης της 15 συμφωνίας. Επιπλέον διερωτήθηκαν γιατί, να μην ληφθούν υπόψη οι τιμές ενός άλλου προηγούμενου έτους αντί αυτές του 1984, εφόσον οι τιμές του 1985 δεν έπρεπε να ληφθούν υπόψη. Κατά την ακροματική διαδικασία ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου οι εφeseίοντες προσπάθησαν να προσάξουν εξωγενή μαρτυρία για να ενισχύσουν τον ισχυρισμό τους σχετικά με την ορθή ερμηνεία του όρου για το 20 τίμημα πώλησης στη συμφωνία, αλλά το Δικαστήριο δεν επέτρεψε την προσαγωγή τέτοιας μαρτυρίας.

Το πρωτόδικο Δικαστήριο, αφού δέχθηκε την μαρτυρία σχετικά με τα ισχύοντα στη ΣΕΔΙΓΕΠ σαν αποδεκτή εξωγενή μαρτυρία για την 25 ορθή ερμηνεία του όρου για την τιμή πώλησης, με βάση εξαίρεση του κανόνα για την αποδοχή τέτοιας ερμηνείας που αφορά την παρουσίαση μαρτυρίας σχετικά με τα ισχύοντα σε κάποιο επάγγελμα ή εμπόριο, θεώρησε ότι η ορθή ερμηνεία ήταν ότι ίσχυαν οι τιμές ΣΕΔΙΓΕΠ του 1985 και θεώρησε ότι ενόψει τούτου ο όρος σχετικά με 30 τον χρόνο πληρωμής βρισκόταν σε αντίθεση με την βασική συμφωνία των μερών σχετικά με το τίμημα πώλησης και τον αγνόησε.

Στην έφεση, οι εφeseίοντες πρόβαλαν κυρίως τον ισχυρισμό ότι ο πρωτόδικος Δικαστής έπρεπε να είχε ερμηνεύσει την συμφωνία σαν σύνολο και όχι να την κατακερματίσει σε επί μέρους τμήματα.

35 *Αποφασίσθηκε ότι:*

(α) Η προσαγωγή εξωγενούς μαρτυρίας για την ορθή ερμηνεία 40 όρου σε σύμβαση επιτρέπεται όποτε διαπιστώνεται η ύπαρξη κενού ή αμφιβολιών σχετικά με την ορθή ερμηνεία. Στην προκειμένη περίπτωση δεν είχαν παρουσιασθεί τέτοια κενά ή αμφιβολίες σχετικά με την ορθή ερμηνεία για το τίμημα πώλησης, στο βαθμό που να χρειαζόταν προφορική μαρτυ-

ρία, και για αυτό ορθά το πρωτόδικο Δικαστήριο δεν είχε επιτρέψει την προσαγωγή τέτοιας μαρτυρίας εκ μέρους των εφεσιόντων.

- (β) Παρά το γεγονός ότι ο πρωτόδικος Δικαστής άφησε την εντύπωση ότι προέβη σε κατακερματισμένη ερμηνεία της σύμβασης, σε γενικές γραμμές είχε εφαρμόσει σωστά τους κανόνες ερμηνείας και ιδιαίτερα ορθά είχε φτάσει στο συμπέρασμα ότι ο επίδικος όρος εισήγαγε τις τιμές πώλησης της ΣΕΔΙΓΕΠ του 1985. 5

- Η έφεση απορρίφθηκε με έξοδα.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν: 10

Epcoc (Cyprus) Ltd. v. Lartico & Others (1978) 1 C.L.R. 201

Saab v. Holy Monastery Ay. Neophytos (1982) 1 C.L.R. 499

Georghiades v. Georghiades (1988) 1 C.L.R. 428.

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ν. Χ' Νέστωρος (1989) 1 Α.Α.Δ.(Ε) 204

Shore v. Wilson [1842] 9 Cl. & F. 335. 15

Luxor (Eastbourne) Ltd. v. Cooper [1941] A.C. 108

Re James's Will Trusts [1962] Ch. 226

Admastos Shipping Co. Ltd. v. Anglo-Saxon Petroleum Co. Ltd. [1959] A.C. 153.

Έφεση. 20

Έφεση από τους ενάγοντες κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού (Καλλής, Α.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 28 Ιουλίου, 1989 (Αρ. Αγωγής 4898/87) με την οποία το Δικαστήριο τους επιδίκασε το ποσό των £619,40 σεντ υπόλοιπο αξίας αγαθών που πουλήθηκαν και παραδόθηκαν. 25

Π. Παύλου, για τους Εφεσιόντες.

Χ. Μαλακτός, για τους Εφεσίβλητους.

Cur. adv. vult.

ΠΙΚΗΣ, Δ.: Την απόφαση του δικαστηρίου θα δώσει ο δικαστής Νικήτας.

5 ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ.: Οι εφεσείοντες λειτουργούν υπό τη μορφή ομόρρυθμης εταιρείας που είχαν συστήσει και εγγράψει. Πρόκειται για οικογενειακή επιχείρηση. Συμμετέχουν σ' αυτή ο Δ. Φουτάς, που είναι και ο κύριος συνεταιίρος, με τη σύζυγο του. Η εταιρεία έχει και εκμεταλλεύεται δικούς της αμπελώνες. Την παραγωγή της διαθέτει σ' εμπόρους σταφυλιών. Οι εφeseίβλητοι (εναγόμενοι), που αποτελούν εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, έχουν αυτή 10 την ιδιότητα. Πέρα από την εμπορία σταφυλιών στη ντόπια αγορά έχουν και εξαγωγική δραστηριότητα. Οι διάδικοι συνεργάστηκαν για πρώτη φορά το 1984. Οι εφεσείοντες πώλησαν στους εφeseίβλητους μικρή ποσότητα σταφυλιών για την οποία πληρώθηκαν χωρίς να δημιουργηθεί οποιαδήποτε διαφορά.

15 Το 1985 έδωσαν συνέχεια στην εμπορική αυτή συνεργασία, η οποία τελικά οδήγησε στη διένεξη που εξετάζουμε. Αιτία ήταν η κατακόρυφη πτώση των τιμών του 1985 σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Οι εφεσείοντες είχαν αναλάβει να προμηθεύσουν 20 τους αντιδίκους τους με 113 τόνους σταφύλια διαφόρων ποικιλιών. Αυτή τη φορά έκαμαν γραπτή συμφωνία. Φέρει ημερομηνία - και έγινε - στις 20/5/85. Τιτλοφορείται "Συμβόλαιο Αγοραπωλησίας". Είναι τυποποιημένη συμφωνία που συμπληρώθηκε με το χέρι. Η ποσότητα από κάθε είδος καθορίζεται. Δεν εντοπίζεται όμως εδώ η διαφορά.

25 Ο πιο κρίσιμος όρος αναφέρεται στην τιμή πώλησης. Για να γίνει κατανοητή η θέση της κάθε πλευράς πρέπει να έχουμε υπόψη το ακριβές λεκτικό. Η τιμή ορίστηκε ως εξής: "κατά οκά τιμές συνεργατικής συν £10 τον τόνο σε όλα τα είδη. Ισχύουν οι όροι της 30 συνεργατικής". Ενδιαφέρουν ακόμη δύο όροι. Ο χρόνος παράδοσης συμφωνήθηκε να αρχίζει "μόλις ορίση η επιθεώρησις και μέχρι 24/7/85". Ακολουθεί η τυπωμένη φράση εις την διάθεσιν των αγοραστών. Περαιτέρω προβλέφθηκε να γίνει η πληρωμή "15 ημέρες μετά την τελευταίαν παράδοσιν". Σε εισαγωγικά θέσαμε τις χειρόγραφες προσθήκες.

35 Το δεσπόζον ζήτημα, αποφασιστικής σημασίας για την έκβαση της υπόθεσης, γύρω από το οποίο διαμορφώθηκαν οι εισηγήσεις των συνηγόρων στο πρωτόδικο δικαστήριο - και στη συνέχεια στο 40 δικαστήριο αυτό - είναι η αληθινή ερμηνεία των όρων που παραθέσαμε. Ιδιαίτερα του όρου που σκοπούσε στον καθορισμό της τιμής. Είναι αμμοβαία αποδεκτόν πως σε περίπτωση που θεωρείται ορθή η ερμηνεία που απέδωσαν στον όρο οι εφεσείοντες δικαιού-

νται στο ποσό των £7.503, που ήταν και το αντικείμενο της αγωγής τους. Διαφορετικά αν εφαρμοστεί η ερμηνεία που εισηγούνται οι εφεσίβλητοι, την οποία δέχθηκε η πρωτόδικη απόφαση, η απαίτησή τους περιορίζεται σε £619.40, ποσό για το οποίο εκδόθηκε απόφαση κατά των εφεσιβλήτων.

5

Ο πρωτόδικος δικαστής προέβη σε ερμηνεία των επίμαχων όρων σε συνδυασμό με τα λοιπά γενόμενα δεκτά πραγματικά περιστατικά. Είχε προκύψει ότι κύριο χαρακτηριστικό της εμπορίας σταφυλιών, ιδιαίτερα στον εξαγωγικό τομέα, που αφορά και την υπόθεση, είναι η διακύμανση των τιμών. Το στοιχείο αβεβαιότητας είναι έντονο. Η αυξομείωση, που μπορεί να εκδηλωθεί και από μέρα σε μέρα, είναι φυσικά παράγων που εγκυμονεί κινδύνους, αλλά από την άλλη δυνατό να αποφέρει μεγάλα κέρδη. Είναι αποκλυπτικό το σχόλιο αξιωματούχου του συνεργατικού οργανισμού ΣΕΔΙΓΕΠ, που διαθέτει και την παραγωγή σταφυλιών των μελών του, και που ήταν μάρτυς των εφεσειόντων (Μ.Ε.1). Σε σχετική ερώτηση παρατήρησε ότι “το σταφύλι είναι προϊόν, που σε παίρνει του ύψους και του βάθους αλλά υπήρξαν χρόνια με εκατοντάδες χιλιάδες κέρδη”. Και συμφώνησε ότι η εξαγωγή του προϊόντος αυτού είναι “ένα πολύ επικίνδυνο παιχνίδι.”

10

15

20

Επικρατούν δύο τρόποι διάθεσης της παραγωγής. Πάλιν η σχετική μαρτυρία προήλθε από τους εφεσειόντες (Μ.Ε.1). Ο ένας είναι ότι οι έμποροι αγοράζουν την παραγωγή σε προκαθορισμένες τιμές. Τις επιπτώσεις, ευεργετικές ή δυσμενείς, μπορεί να υποστεί είτε η μια είτε η άλλη πλευρά. Σε τελική ανάλυση είναι ζήτημα που εξαρτάται από την αυξομείωση των τιμών κατά τους κρίσιμους χρόνους σε συνάρτηση με τα συμφωνηθέντα. Υπάρχει και το σύστημα που εφαρμόζει η ΣΕΔΙΓΕΠ για τους παραγωγούς που είναι μέλη της. Είναι πιο εξισορροπημένο. Οι παραγωγοί παραδίνουν την εσοδεία τους στη συνεργατική που συσχευάζει τα σταφύλια και ακολούθως εξάγει την ποσότητα που συγκεντρώθηκε στις αγορές του εξωτερικού. Από το συνολικό ποσό που εισπράσσει η συνεργατική από τη διάθεση τους αφαιρούνται τα έξοδα και κάποια προμήθεια. Μετά την εκκαθάριση αυτή, που γίνεται πάντοτε τον Οκτώβριο και συνήθως το δεύτερο δεκαπενθήμερο, καθορίζονται οι τιμές με βάση τις οποίες θα πληρωθούν οι παραγωγοί, ανάλογα με την ποιότητα και ποσότητα που παρέδωσαν. Στην πραγματικότητα αντιπροσωπεύουν τις τιμές που επικράτησαν μέσα στο χρόνο παράδοσης. Έχει σημασία να λεχθεί ότι για την πρώτη συναλλαγή το 1984 οι εφεσειόντες πληρώθηκαν με τις τιμές της συνεργατικής για το χρόνο εκείνο.

25

30

35

40

Επισημαίνεται ότι η παραπάνω μαρτυρία, που επαναλαμβάνεται

νοιμε είχαν προσάξει οι εφεσείοντες, έγινε δεκτή χωρίς ένσταση. Αξιολογώντας την ο πρωτόδικος δικαστής θεώρησε πως μπορούσε να βασισθεί σ' αυτή από τη μιά διότι ήταν η δική τους μαρτυρία και από την άλλη ήταν επεξηγηματική των "όρων της συνεργατικής", φράσης που περιλαμβάνεται στο συμβόλαιο απέναντι από το στοιχείο "τιμή". Κι αυτό για να διευκρινιστεί η πρακτική ή τα κρατούντα στο εμπόριο αυτό, κατ' εξαίρεση του κανόνα που αποκλείει την προσαγωγή εξωγενούς μαρτυρίας για να εξευρεθεί το νόημα γραπτής σύμβασης. Έχουμε την άποψη ότι επρόκειτο για καθαρά εξωγενή μαρτυρία. Αυτή είναι η αληθινή της φύση. Αλλά μπορούσε να γίνει δεκτή γιατί ρίχνει φως σε ρήτρα που ενσωματώθηκε στην συμφωνία. Στηριζόμαστε στον *G. D. Nokes "An Introduction to Evidence"*, 4η έκδοση, σελ. 259.

"Evidence of extrinsic facts has been received for the purpose of clarifying the matters set out below:

1.
2. Usage. When a document has been drawn up between parties engaged in a course of dealing, or upon the assumption that a custom or usage was applicable or that local or technical terms were generally understood, evidence to explain this point is admissible."

Από τη σκοπιά της μαρτυρίας το παράπονο του εφεσείοντα, που αποτελεί και χωριστό λόγο έφεσης, είναι ότι δεν επιτράπηκε στον κ. Φουτά να δώσει μαρτυρία αναφορικά με τις τιμές που είχε υπόψη του όταν υπογραφόταν το συμβόλαιο. Όπως εισηγήθηκε ο κ. Παύλου η μαρτυρία επιβαλλόταν για την αποσαφήνιση του επίμαχου όρου που δεν ήταν ξεκάθαρος. Χρειαζόταν η διευκρίνιση των συνθηκών που περιστοιχίζουν την υπογραφή του. Ιδού η σχετική ερώτηση: "Όταν λέτε στο συμβόλαιο τιμές συνεργατικής ποίου χρόνου τις τιμές εννοούσατε;" Το δικαστήριο απέκλεισε την απάντηση, που θα άνοιγε το δρόμο για την εισαγωγή εξωγενούς μαρτυρίας, απαράδεκτης για να υποβοηθήσει την ανεύρεση του νοήματος γραπτής σύμβασης. Και με την ενδιάμεση απόφαση του έκρινε πως έπρεπε να περιορίσει την έρευνα του αποκλειστικά στο περιεχόμενο του συμβολαίου και, στην έκταση που αναφέραμε, στη μαρτυρία του υπαλλήλου της ΣΕΔΙΓΕΠ, Μ.Ε.1.

Οι άλλοι συλλογισμοί της εκκαλούμενης απόφασης, συνεπτυγμένα, έχουν ως εξής: Οι όροι της συνεργατικής που αναφέρει το συμβόλαιο είναι εκείνοι που ανέπτυξε ο Μ.Ε.1. Ο πιο σημαντικός είναι πως οι παραγωγοί πληρώνονται με βάση τις τιμές του έτους

που παρέδωσαν τη συγκομιδή τους στη συνεργατική, που στην περίπτωση αυτή σημαίνει τις τιμές του 1985. Τούτο υποστηρίζεται από το γεγονός ότι κατά το χρόνο σύναψης της συμφωνίας (20/5/85) οι διάδικοι ήδη γνώριζαν τις τιμές του 1984 σε όλες τις λεπτομέρειες (τεκ. 1). Και θα αναμενόταν, αν πράγματι αυτό είχαν συμφωνήσει, να το δηλώσουν στο συμβόλαιο τους.

5

Στις ερμηνευτικές του προσπάθειες ο πρωτόδικος δικαστής άντλησε καθοδήγηση από την αρχή ότι ο ερμηνευτής σύμβασης πρέπει να έχει υπόψη τον εμπορικό της σκοπό, όπως και την πρακτική ή το έθιμο που επικρατεί σε ορισμένη εμπορική δραστηριότητα ή επάγγελμα, που συσχετίζεται με τη σύμβαση. (Chitty on Contracts, 25η έκδοση, τόμος 1, παράγραφοι 765 και 766). Υπ' αυτό το πρίσμα και δεδομένης της αβεβαιότητας των τιμών δεν θα ήταν φρόνιμο για τους αγοραστής-εφεσιβλητους να εξασφαλίσουν και εμπορευθούν το 1985 σταφύλια με τιμές που ίσχυαν και που πλήρωσαν στους εφεσειόντες το 1984. Από την άλλη κρίθηκε σαν εμπορικά ευνοϊκή για τους εφεσειόντες η προτίμησή τους να μην αυτοδεσμευθούν με προκαθορισμένες τιμές, αλλά να επωφεληθούν της πρακτικής που εφαρμόζει ο συνεργατισμός πλέον φυσικά το ποσό των £10,- κατά τόνο, που ρητά συμφωνήθηκε να καταβληθεί. Εξάλλου, όπως παρατηρεί η απόφαση, οι εφεσειόντες ήταν ενήμεροι τέτοιας πρακτικής εφόσον το 1984 πώλησαν ποσότητα σταφυλιών στον ίδιο έμπορο, που αποπληρώθηκε σε τιμές ΣΕΔΙΓΕΠ. Έτσι, συμπεραίνεται, ότι η πρόθεση των διαδίκων, όπως εξάγεται από το κείμενο του ειδικού όρου που έθεσαν στη γραπτή τους συμφωνία, είναι ότι ισχύουν οι τιμές ΣΕΔΙΓΕΠ για το 1985.

10

15

20

25

Προχωρώντας ο πρωτόδικος δικαστής αναφέρθηκε στον όρο πληρωμής και διαπίστωσε ότι είναι έκδηλα ασυμβίβαστος και συγκρούεται με την πραγματική βούληση των διαδίκων. Επομένως όφειλε, σύμφωνα με τους γνωστούς κανόνες της ερμηνείας, να δώσει ισχύ στον όρο που εκφράζει την κοινή πρόθεση και να απορρίψει τον όρο πληρωμής που την αναιρεί. Το επιχείρημα των εφεσειόντων ήταν - και εξακολουθεί να είναι - ότι οι τιμές ΣΕΔΙΓΕΠ, εφόσον δεν μπορούσε να αποκραυσταλλωθούν πιο νωρίς από τον Οκτώβριο, ήταν ακόμη άγνωστες κατά το χρόνο πληρωμής στις 8/8/85. Δεν υπήρχε επομένως η ευχέρεια να εξαχθεί συμπέρασμα ότι η πρόθεση των μερών ήταν να δεσμευθούν από τις τιμές του 1985. Το πιο λογικό ήταν να δεσμευθούν από εκείνες του 1984 που ήδη γνώριζαν.

30

35

Ο δικηγόρος των εφεσειόντων δε διαφώνησε με τους βασικούς κανόνες ερμηνείας που εξέθεσε ο δικαστής στην απόφαση του, παραθέτοντας και εκτενή αποσπάσματα από τη νομολογία που δια-

40

μορφώθηκε πάνω στο θέμα. Αναφέρουμε μερικές από τις αυθεντίες αυτές: *Epcο (Cyprus) Ltd. v. Lartico & Others* (1978) 1 C.L.R. 201, *Saab & Another v. Holy Monastery Ay. Neophytos* (1982) 1 C.L.R. 499, *Georghiades v. Georghiades* (1988) 1 C.L.R. 428 και **Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ν. Χ' Νέστορος** (1989) 1 Α.Α.Δ. (Ε) 204. Ισχυρίστηκε μόνο πως η εφαρμογή τους ήταν λανθασμένη. Το παράπονο του, που αποτελεί τον κύριο λόγο της έφεσης, είναι ότι ο δικαστής απομόνωσε τον όρο για τη τιμή και, αφού του έδωσε την παραπάνω ερμηνεία, ακολούθως εξέτασε χωριστά τον όρο που πρόβλεψε για την πληρωμή. Ενώ η σωστή αντιμετώπιση επέβαλλε εξέταση του συμβολαίου στην ολότητα του, ερμηνευτική προσέγγιση που κυριαρχεί στη νομολογία και που στη συγκεκριμένη περίπτωση θα έδινε νόημα και στους όρους για παράδοση του εμπορεύματος και την πληρωμή του. Οι δύο αυτές ρήτρες έπρεπε να συνερμηνευθούν με τον άλλο επίμαχο όρο.

Ο δικηγόρος των εφεσιβλήτων υπέβαλε ότι “οι τιμές συνεργατικής” είναι, όπως κατέθεσε ο Μ.Ε.1, οι λεγόμενες εκκαθαρισμένες τιμές του Οκτωβρίου. Ενωώντας το έτος στη διάρκεια του οποίου πραγματοποιήθηκαν οι δοσοληψίες ανάμεσα σε παραγωγούς και εμπόρους (που στην περίπτωση μας είναι το 1985). Δεν χρειάζόταν επομένως εξωτερική μαρτυρία. Η μαρτυρία του Μ.Ε.1, παρόλο που την προκάλεσε η πρωτοβουλία των εφεσειόντων, έγινε δεκτή γιατί στόχευε πρωτίστως στην εξήγηση “των όρων συνεργατικής” που είχαν ενσωματωθεί στον κορμό της σύμβασης. Η σαφήνεια της διατύπωσης δεν δικαιολογούσε άλλη μαρτυρία.

Εξετάζοντας πρώτα την αναγκαιότητα εξωτερικής μαρτυρίας με τη μορφή της ερώτησης που τέθηκε στον κ. Δ. Φουτά παρατηρούμε ότι: όταν η εξακρίβωση της πρόθεσης των συμβαλλομένων βρρίσκει έκφραση στην εξωτερικευμένη δήλωση τους σε γραπτή συμφωνία, είναι κατά κανόνα επιτρεπτή μόνο η αντικειμενική ερμηνεία της δήλωσης μακρινά από κάθε υποκειμενική εκτίμηση. Ο εκδότης του *Odgers* “Construction of Deeds & Statutes” 5η έκδοση, σελ. 43, απαντά στο ερώτημα που ο ίδιος θέτει “when is extrinsic evidence admissible to translate the language” ως εξής:

“It is to be noticed that extrinsic evidence here does not mean evidence of the writer’s intention but evidence to enable the court to interpret the language used. It is only admissible, as so often with this subject of construction, when there is some doubt as to what the words mean or how they are to be applied to the circumstances of the writer.”

Στη συνέχεια παραθέτει σχετικό απόσπασμα από τη *Shore v.*

Wilson [1842] 9 Cl. & F. 355:

“Where any doubt arises upon the true meaning or sense of the words themselves, or any difficulty as to their application under the surrounding circumstances, the sense and meaning of the language may be investigated and ascertained by evidence dehors the instrument itself; for both reason and common sense agree that by no other means can the language of the instrument be made to speak the real mind of the party.”

5

Βλέπουμε λοιπόν ότι το λεκτικό νόημα της σύμβασης, παρόλο που συνιστά βασικό κριτήριο, δε θέτει φραγμό στην εξακρίβωση της πρόθεσης των μερών με εξωγενή μαρτυρία όποτε διαπιστώνεται η ύπαρξη κενού ή αμφιβολιών στην ερμηνευόμενη σύμβαση. Στην προκείμενη περίπτωση δεν παρουσιάζεται τέτοια ανάγκη. Η προσήλωση στις λέξεις που χρησιμοποιήθηκαν δεν αφήνει κενά ούτε γεννά αμφιβολίες στο βαθμό που να χρειάζεται προφορική μαρτυρία. Πέρα απ’ αυτό η μαρτυρία που θα είχε εισάξει η ερώτηση θα προσέκρουε και στον κανόνα που αναθέτει το ρόλο του ερμηνευτή του δικαίου ή των δικαιιοπραξιών στο δικαστή και όχι στο μάρτυρα (Βλέπε Nokes, ανωτέρω, σελ. 42).

10

15

Προχωρούμε στο δεύτερο λόγο της έφεσης έχοντας υπόψη πως η αφειδώλευτη παράθεση δικαστικών αποφάσεων, όπως συνέβη μέχρις ενός σημείου εδώ, δεν βοηθά πάντοτε το ερμηνευτικό πρόβλημα που παρουσιάζει μιά υπόθεση. Τον κίνδυνο από την πλευρά αυτή επισημαίνει ο Λόρδος Wright στη *Luxor (Eastbourne) Ltd. v. Cooper* [1941] A.C. 108, 130:

20

25

“I deprecate in general the attempt to enunciate decisions on the construction of agreements as if they embodied rules of law..... the decision as to each must depend on the consideration of the parties’ contract read in the light of the material circumstances of the parties in view of which the contract is made.”

30

Για τη σωστή χρήση του νομολογιακού δικαίου στον τομέα αυτό ο δικαστής Buckley στην *Re James’s Will Trusts* [1962] Ch. 226, 233-234, συμβουλεύει:

“to try to discover the testator’s intention without reference to authority, and thereafter to see whether a study of the reported decisions suggests any reasons for modifying whatever conclusion one may have reached.”

35

Είναι ορθό ότι για να εξευρεθεί το νόημα των διαφόρων όρων

5 που περιλαμβάνει μιά σύμβαση πρέπει να ερμηνεύεται συνολικά και με συμμετρικότητα μη τυχόν δημιουργηθεί δυσαρμονία στην εξήγησή τους, η οποία δε θα φανερώσει την αντικειμενικοποιημένη πρόθεση των μερών. (Βλέπε 11 Halsbury's Laws of England, 3η έκδοση, παράγραφοι 638, 672 και τις υποθέσεις που αναφέρονται στις αντίστοιχες υποσημειώσεις). Ο πρωτόδικος δικαστής δεν φαίνεται να ακολουθήσε απόλυτα πιστά τον κανόνα και άφησε την εντύπωση πως προέβη σε κατακερματισμένη ερμηνεία της σύμβασης.

10 Είναι ενδιαφέρουσα η προσέγγιση του δικαστηρίου της Βουλής των Λόρδων στη γνωστή και συχνά αναφερόμενη υπόθεση **Admastos Shipping Co. Ltd. v. Anglo-Saxon Petroleum Co. Ltd.** [1959] A.C. 153 στη σελ. 155:

15 “No doubt there are rules or canons of construction applicable to careless and slovenly, as to other, documents. I have tried to apply them, resolute, on the one hand, to construe commercial agreements broadly and not to be astute to find defects in them or reject them as meaningless and, on the other, not to make a contract for the parties which they have not thought fit to make for themselves.”

20 Εδώ δεν είμαστε αντιμέτωποι με αντιφατικούς όρους. Υπό το πρίσμα των δεδομένων που εκθέσαμε ο άξονας της σύμβασης ήταν ο καθορισμός της τιμής. Ο χρόνος πληρωμής ήταν δευτερεύουσας σημασίας. Περιθωριακής θα λέγαμε εφόσον οι τελικές τιμές της Συνεργατικής έβγαιναν το πρώτο ή το δεύτερο δεκαπενθήμερο
25 Οκτωβρίου. Και μπορεί να υποθέσει κανείς ότι μέχρι τέλους Αυγούστου 1985 οι τιμές του χρόνου (χωρίς τις αφαιρέσεις) ήταν πια γνωστές. Δεν ήταν όμως αυτό που ανησυχούσε τους συμβληθέντες. Το ενδιαφέρον τους συγκεντρώθηκε στις τιμές που θα συμφωνούσαν. Κατά την άποψη μας η επίδικη σύμβαση δεν περιέχει αλληλο-
30 συγκρουόμενες ρήτρες σε βαθμό που να επιβάλλει τη διαγραφή των μεταγενέστερων σε σειρά για τη διατήρηση της προηγούμενης (για την τιμή) που βρέθηκε - και σωστά - πως εκδηλώνει την κοινή βούληση. Η ρήτρα πληρωμής δεν εξουδετερώνει την άλλη. Και αντί-
35 στροφα. Στη χειρότερη περίπτωση η πληρωμή μετατίθεται για μικρό χρονικό διάστημα. Κοιταγμένη λοιπόν με ενιαίο κριτήριο η σύμβαση διασώζεται χωρίς να είναι αναγκαία η αλλοίωση της.

Η ερμηνεία των εφεσειόντων δεν βρίσκει κανένα έρεισμα είτε στη σύμβαση είτε στην άλλη μαρτυρία. Όπως εύστοχα επισημαίνει ο πρωτόδικος δικαστής αν πρόθεση των διαδίκων ήταν να συμβληθούν με τιμές του 1984, που ήδη ήταν γνωστές, τίποτε το πιο εύκολο να τις καταγράψουν στη σύμβαση. Και όπως εύλογα ανα-

ρωτήθηκε ο κ. Μαλακτός, αν δεν είχαν συμφωνηθεί οι τρέχουσες τιμές 1985, γιατί να συναχθεί συμπέρασμα υπέρ των τιμών του 1984 και όχι προγενέστερων ετών. Οι δικαιολογίες και απαντήσεις που δόθηκαν δεν κρίνονται πειστικές. Αντίθετα πείθουν στο σημείο αυτό οι λόγοι που παραθέτει ο πρωτόδικος δικαστής για την ερμηνευτική επιλογή του. Αν επρόκειτο να γίνει δεκτή η εκδοχή των εφεσειόντων είναι σαν να διαβάζαμε στο συμβόλαιο εκείνο που το ίδιο δεν περιέχει. 5

Καταλήγουμε ότι η εφεσιβαλλόμενη απόφαση είναι ορθή αλλά με τις διαφοροποιήσεις που έχουμε επιφέρει στο σκεπτικό της. Η έφεση απορρίπτεται με έξοδα. 10

Η έφεση απορρίπτεται με έξοδα.